

פרדוקסים וסתירות במאבק צרפת באנטישמיות

מאת ד"ר צילה הרשקו

מבט מבס"א מס' 1,485, 16 במרץ 2020

תקציר: מאבקה של ממשלת צרפת במעשי אלימות אנטישמיים, שהגיעו לרמה חסרת תקדים מאז מלחמת העולם השנייה, לא הניב עד כה תוצאות של ממש. למרות המודעות לכך שמרבית מעשי האלימות מבוצעים על-ידי מוסלמים שעברו תהליכי הקצנה דתית, הרשויות נוטות לכלול את המאבק באנטישמיות במסגרת הרחבה יותר של המאבק בגזענות ושנאת זרים ובכך פוגעות ביעילות המאבק. יתר על כן, למרות הכרת צרפת בקשר שבין האנטישמיות לבין אנטי-ציונות, לעיתים קרובות היא תומכת ו/או נמנעת בהחלטות מוטות ומפלות באו"ם שמטרתן לבודד את ישראל ולגרום לדה-לגיטימציה שלה.

בנאומיו במסגרת אירועי הזיכרון הבינלאומיים לשואה ולציון 75 שנים לשחרור מחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו, חזר הנשיא עמנואל מקרון והדגיש את מחויבותה של צרפת להיאבק בנחישות ב"צל השחור" של האנטישמיות. הוא הבהיר שהמאבק נגד האנטישמיות אינו מאבקם של היהודים בלבד אלא של כל "האחרים", והתריע שהגידול בממדי האנטישמיות בצרפת ובמקומות אחרים מתרחש כאשר הדמוקרטיה נחלשות. בנאומים קודמים בנושא הביע מקרון דאגה נוכח הגידול חסר התקדים באירועים אנטישמיים בצרפת מאז מלחמת העולם השנייה (גידול של 79% במחצית הראשונה של 2019 בהשוואה לשנה הקודמת). כקודמיו לתפקיד הציג מקרון את האנטישמיות כתופעה המהווה סכנה לערכיה הבסיסיים של הרפובליקה הצרפתית.

בהיסטוריה הצרפתית ישנם פרקים פרדוקסליים הקשורים בנושא הכאוב של האנטישמיות. צרפת הייתה המדינה הראשונה שהעניקה זכויות שוות לבני הקהילה היהודית. במשך שנים רבות היוותה המדינה מקלט לאלפי פליטים יהודים שברחו מפרעות ורדיפות במדינות אירופה אחרות והצליחו להשתלב בכול תחומי החיים בצרפת. עם זאת, צרפת ידעה גם אירועים חמורים של אנטישמיות כפרשת דרייפוס שפילגה את החברה הצרפתית.

במהלך מלחמת העולם השנייה שיתף משטר וישי פעולה עם הנאצים בביצוע "הפתרון הסופי" של השמדת היהודים וכתוצאה מכך נספו בשואה כשלושה רבעים מבני הקהילה היהודית בצרפת. היו אף "חסידי אומות עולם" צרפתיים שהצילו יהודים בשיתוף פעולה או ביוזמת קבוצות רזיסטנס יהודיות אוטונומיות.

לאחר המלחמה השתקמה הקהילה היהודית בהדרגה ומספר חבריה גדל בעקבות הגעתם של עשרות אלפי יהודי צפון אפריקה, שנמלטו לצרפת בגלל רדיפות אנטישמיות במדינות מוצאם. פליטים אלה הצליחו להשתלב באופן מלא ברפובליקה הצרפתית והקהילה היהודית בצרפת, המונה כ-600,000 איש, הפכה לקהילה השלישית בגודלה בתפוצות אחרי הקהילות היהודיות בארה"ב ובברז"מ.

מעת לעת חוותה הקהילה היהודית בצרפת אירועים אנטישמיים אלימים, כהפצת בית הכנסת קופרניק בשנת 1980 ופיגוע הירי במסעדה היהודית המיתולוגית גולדנברג בשנת 1982, שבוצעו על-ידי טרוריסטים פלסטינים. בשנת 2000, בעקבות אירועי "אינתיפאדת אל-אקצא", החל הגל המשמעותי ביותר של פעולות אלימות אנטישמיות שהתבצעו בעיקר על-ידי מוסלמים צרפתים ממוצא צפון אפריקני. מאז ועד היום מהווים יהודי צרפת יעד להתקפות אנטישמיות, שהחריפו באלימותן כתוצאה מתהליך ההקצנה הדתית בקרב מוסלמים בצרפת. דעת הקהל הצרפתית הזדעזעה מהתקפות אנטישמיות רצחניות מכוונות שביצעו מוסלמים נגד יעדים יהודיים כפיגוע בבית הספר היהודי בטולוז באפריל 2011, בסופרמרקט היהודי הכשר בפריז בינואר 2015, רצח שרה חלימי, רופאה בת 65, באפריל 2017, והרצח של מיריי קנול, ניצולת שואה בת 85, במרץ 2018.

ההתקפות האנטישמיות עוררו גינויים והפגנות מחאה המוניות בהשתתפות כל חברי הקשת הפוליטית שקראו לממשלה לנקוט בצעדים נחרצים לעצירת מעשי האלימות האנטישמיים. בנובמבר 2018 הודיע ראש הממשלה אדואר פיליפ על הקמת כוח משימה חדש להתמודדות עם האנטישמיות בבתי הספר והבטיח להגביר את המאבק נגד "אנטישמיות, גזענות והומופוביה" באינטרנט. צרפת אף הרחיבה את תוכניות הוראת לימוד השואה בבתי הספר, ובכלל זה באזורי פרברים עם אוכלוסיות מוסלמיות ניכרות.

המבוכה והדאגה בצרפת נוכח האירועים האנטישמיים ההולכים וגוברים והרצון להיאבק באנטישמיות הם אכן כנים ואמיתיים. עם זאת, השאיפה להיאבק באנטישמיות מתנגשת לעיתים קרובות עם החשש מסטיגמטיזציה של האוכלוסייה המוסלמית הגדולה בצרפת והחשש מהטחות אשמה בדבר "אסלאמופוביה". נראה שאותם חששות סותרים באו לידי ביטוי בהודעת רה"מ פיליפ בה הכליל את המאבק באנטישמיות במסגרת הרחבה מידי של המאבק בגזענות ובשנאת זרים, דבר הפוגע ביעילות המאבק נגד האנטישמיות. פראנסיס קאליפה, נשיא "המועצה המייצגת של הארגונים היהודים בצרפת" (קריפ) הדגיש, כנראה בתגובה להכרזתו של פיליפ, את הצורך בהתמודדות ממוקדת עם בעיית האנטישמיות בשל ייחודיותה. הוא אף מתח ביקורת על כך שהתוכניות אינן מתורגמות לפעולות קונקרטיות.

הנשיא מקרון, בדבריו בפני מנהיגים יהודיים בכינוס השנתי של "קריפ" בפברואר 2019, ייחס את הזינוק באירועים אנטישמיים לקבוצות השמאל הקיצוני והימין הקיצוני שהשתתפו בהפגנות ההמוניות של "האפודים הצהובים" ברחבי צרפת. כמו כן הבטיח מקרון כי צרפת תאמץ באופן רשמי את הגדרת המועצה לזכר השואה [IHRA] המזהה אנטי-ציונות ואנטישמיות, ואכן ב-3 בדצמבר 2019 אימץ הפרלמנט הצרפתי ברוב קולות הגדרה זו. ההחלטה מציגה ובצדק את ההסתייגות כי לא כל ביקורת על ישראל מהווה ביטוי של אנטישמיות, אלא רק ביטויי שנאה ושלילת זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית, בין היתר באמצעות הטענה כי "קיומה של מדינת ישראל הוא יוזמה גזענית".

למרות הכרתה בקשר שבין אנטי-ציונות לבין אנטישמיות, צרפת הצטרפה, נמנעה, או לא הביעה התנגדות להחלטות מוטות ומפללות בארגונים בינלאומיים שנועדו לבודד את ישראל בעולם, לגרום לדה-לגיטימציה שלה, ולהציג בצורה מעוותת את מאבקה המוצדק בארגוני הטרור האנטישמיים חמאס, חיזבאללה והג'יהאד האסלאמי.

כך למשל הצביעה צרפת ביולי 2019 בעד החלטת המועצה הכלכלית והחברתית של האו"ם שקבעה כי ישראל מהווה את "המכשול העיקרי לקידום עצמאותן הכלכלית של נשים פלסטיניות והשתלבותן בפיתוח החברה שלהן". בעשותה כך, לא זו בלבד שצרפת תמכה בדו"ח מעוות וחד-צדדי אלא שהיא הצטרפה למדינות חשובות, כאירן, המפרות באופן סיטוני את זכויות האדם הבסיסיות ביותר - כולל אלה של נשים - ומצהירות בגלוי על רצון להשמיד את מדינת היהודים. בניגוד גמור לצרפת, מדינות מערביות אחרות, כארצות הברית, קנדה וגרמניה, הביעו התנגדותן להחלטה.

זאת ועוד, ב-6 בספטמבר 2019 יזמה צרפת הצעת החלטה במועצת הביטחון של האו"ם המגנה הפרות ישראליות בגבול עם לבנון, והקוראת לכל הצדדים לכבד את הפסקת פעולות האיבה. היוזמה שיקפה את חששות צרפת מהמתחים הגוברים בין ישראל לבין חיזבאללה בעקבות פעולותיה של ישראל למניעת הארגון מהשגת טילים מדויקים משופרים ופעולות התגמול של חיזבאללה. ארה"ב הטילה וטו על ההצעה הצרפתית והדגישה כי לא ניתן להעמיד את ישראל, מדינה דמוקרטית המגנה על אזרחיה, באותו מישור עם חיזבאללה שהוכר כארגון טרור במדינות רבות בעולם. צרפת ומדינות האיחוד האירופי למעשה מכירות רק ב"אגף הצבאי" של חיזבאללה כארגון טרור למרות השילוב בפועל בין "האגף המדיני" והצבאי ואימויו של מנהיג הארגון להשמיד את ישראל ולפגוע בתושביה. מקרון הסביר בפברואר 2019 את סירובה של צרפת להכיר ב"אגף הפוליטי" של חיזבאללה כארגון טרור בנימוק המפוקפק שחיזבאללה הוא חלק מהממשל הלבנוני ותורם ליציבותה הדמוקרטית של המדינה.

עמדות פרדוקסליות ניכרות גם בהצהרות הצרפתיות בנוגע למלחמת הטרור של חמאס והג'יהאד האסלאמי ובכלל זה ירי אלפי טילים ורקטות על מרכזי אוכלוסייה בישראל. ארגונים אנטישמיים אלה מבטאים בגלוי את כוונותיהם להשמיד את מדינת ישראל, כפטרונם האיראני המספק להן אמצעי לחימה מתקדמים ואימונים צבאיים. צרפת אמנם גינתה את ירי הטילים לעבר ישראל אך "דיללה" את הגינוי על-ידי הבעת דאגה לאובדן חיי אדם בשני הצדדים, קריאתה לשני הצדדים לנהוג באיפוק ותביעתה להפסקת "המצור" על עזה. על-ידי הצגת מתקפת הטרור על אזרחי ישראל באותו מישור של מאבק ישראל בטרור העבירה למעשה צרפת מסרים סותרים לאזרחיה לגבי הצורך להיאבק באנטישמיות החדשה המתבטאת בשלילת קיומה של מדינת ישראל. בכך מפגינה צרפת מוסר כפול במאבקה היא בטרור האסלאמי (כגון דאע"ש) לעומת מאבקה של ישראל בטרור זה.

ב-2 בדצמבר 2019 קיבלה האסיפה הכללית של האו"ם שורת החלטות אנטי-ישראליות שהתמקדו רק בישראל ובפגיעתה לכאורה בזכויות הפלסטיניות. ההחלטות התקבלו ברוב קולות של מדינות שאינן מכבדות כל זכויות אדם, כולל סוריה ואירן. צרפת נמנעה ולא הצטרפה למדינות אירופיות אחרות כגרמניה, שהצביעו נגד ההחלטות בטענה שהן מוטות ומפללות כלפי ישראל.

בסופו של דבר נפגע מאבקה של צרפת באנטישמיות בשל הפרדוקסים והפערים בין מאמציה הכנים לבלימת האנטישמיות בצרפת מחד גיסא, ליחסה המתפשר לאותה סוגיה במזרח התיכון מאידך גיסא. צרפת אכן מכירה בדחיפות המאבק באנטישמיות האלימה המתאגרת את מערכת החוק והסדר הציבורי שלה, מערערת את ערכיה הבסיסיים, מסכנת את יציבותה החברתית ופוגעת בדימויה המוסרי בזירה הבינלאומית. היא אף מכירה בקשר שבין אנטי-ציונות לאנטישמיות. עם זאת, הצטרפותה ו/או חוסר התנגדותה של צרפת להחלטות מוטות ומפללות כנגד ישראל מעודדת את מבצעי הפשעים האנטישמיים להתמיד בהתנהגותם ופוגעת במאבקה של צרפת נגד האנטישמיות בחזית המקומית.

* ד"ר צילה הרשקו היא עמיתת מחקר בכירה במרכז בגין-סאדאת למחקרים
אסטרטגיים ב(בס"א) באוניברסיטת בר-אילן, "ועמיתת שפיגל" במכון פינקלר לחקר
השואה, באוניברסיטת בר-אילן.